

УДК 378.091:001.895](477:4)(063)

I 66

*Рекомендовано до друку вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 11 від 26.04.2021 р.)*

Редакційна колегія:

А. А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор (**відповідальний редактор**);

М. А. Бойченко – доктор педагогічних наук, доцент;

Т. М. Дегтяренко – доктор педагогічних наук, професор;

С. Б. Кузікова – доктор психологічних наук, професор;

Г. Ю. Ніколаї – доктор педагогічних наук, професор

О. І. Огієнко – доктор педагогічних наук, професор;

О. В. Гузенко – кандидат педагогічних наук, доцент;

О. Г. Козлова – кандидат педагогічних наук, професор;

С. М. Кондратюк – кандидат педагогічних наук, професор;

Н. М. Павлушенко – кандидат педагогічних наук, доцент;

А. О. Поляничко – кандидат педагогічних наук, доцент;

І. А. Чистякова – кандидат педагогічних наук, доцент

Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (20–21 квітня 2021 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 304 с.

ISBN 978-966-698-307-0

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін», що є складовою виконання проєкту програми Еразмус+ Жан Моне Модуль. У матеріалах конференції розглядаються стратегії інноваційного розвитку вищої освіти в Україні, ЄС та світі; інновації у докторській підготовці молодих науковців: український, європейський та світовий досвід; організаційно-педагогічне забезпечення інноваційного розвитку вищої освіти в Україні, ЄС та у світі; стратегії та інноваційні технології підготовки викладачів вищої школи.

Proceedings contain materials of the International scientific-practical conference “Innovative development of higher education: global, European and national dimensions of change”. The conference is held within the framework of Erasmus+ Jean Monnet Module project. Proceedings of the conference reveal strategies of innovative development of higher education in Ukraine, EU and the world; innovations in doctoral training in educational/pedagogical sciences: Ukrainian, European and world experience; organizational and pedagogical support of innovative development of higher pedagogical education in Ukraine, EU and in the world; strategies and innovative technologies of the training of high school teachers.

The materials are published as part of the EU project which is funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the authors and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

УДК 378.091:001.895](477:4)(063)

зору, що можливо на основі сформованої власної «внутрішньої» і глибоко пережитої системи знань.

Як зазначає М. Лазарєв, надбання світової і вітчизняної педагогіки дозволяють з певністю говорити про необхідність пріоритету у закладі вищої і загальної середньої освіти творчої праці у порівнянні з працею репродуктивною (Лазарєв, 2016).

Таким чином, можна зробити висновок, що практичне навчання студентів є провідною умовою формування їх професійних компетентностей, відіграє системоутворюючу роль у формуванні творчої особистості майбутнього фахівця. Під час практики у студента формуються такі творчі здатності як: аналізувати освітній процес і професійні ситуації; вміння діагностувати і спостерігати динаміку змін: інтелектуальних, психічних і соціальних якостей особистості учня; розв'язувати нестандартні професійні задачі діяльності тощо. У ході практики студенти застосовують спеціальні знання в своїй професійній діяльності, теоретичні положення набувають для них особистісне значення. Практика дає можливість перекласти професійні знання на язык практичних дій, практичних ситуацій, тобто стати засобом розв'язання практичних задач та формування як професійно-творчих умінь майбутніх педагогів, так і їх професійних компетентностей.

ЛІТЕРАТУРА

- Кривонос, О. Б. (2016). *Формування професійно-творчих умінь майбутнього вчителя в евристичному навчанні*. Суми: ФОП Сьома С.П.
- Лазарєв, М. О. (2016). *Педагогічна творчість: навчальний посібник для студентів, магістрів, аспірантів педагогічного університету*. Суми: ФОП Цьома С.П.

М. Малахова

Інституту мистецтв Київського
університету імені Бориса Грінченка

НАУКОВІ ПІДХОДИ В ОРГАНІЗАЦІЇ АНСАМБЛЕВОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ: СИСТЕМНИЙ, АКСІОЛОГІЧНИЙ

Професійна підготовка фахівців у галузі музичного мистецтва, відповідно до вимог Болонської декларації, потребує реалізації в освітньому процесі таких підходів, які забезпечують формування у студентів-інструменталістів фахово необхідних компетентностей та професійно-особистісних якостей.

Системний підхід є важливим методологічним засобом наукового пізнання, який передбачає системне охоплення, системне уявлення, системну організацію дослідження об'єктів з наступною оптимізацією їхньої структури і функцій (Волкова, Козлов, 2004).

Поняття «система» використовується в науковій літературі у різних значеннях. Під системою розуміють іноді сукупність предметів, іноді форму, вид тощо. Найчастіше цей термін вживається для позначення

упорядкованої кількості елементів. У філософських і педагогічних словниках термін «система» визначається як сукупність елементів, які перебувають у стосунках і зв'язках один з одним, що утворює певну цілісність, єдність (Ільичев, 1983, с. 610), а системний підхід трактується як напрям у спеціальній методології науки, завданням якого є розробка методів дослідження і конструювання складних за організацією об'єктів як систем (Радул, 2004, с. 234 – 235). Системний підхід не існує у вигляді методики з чітко визначеною логічною концепцією, його можна визначити як сукупність логічних прийомів (системний аналіз і синтез), методичних правил і принципів теоретичного дослідження, що виконує евристичну функцію в загальній системі наукового пізнання.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки системний підхід є тією методологічною основою, яка дозволяє розглядати педагогічний процес як цілісність з усією різноманітністю взаємозв'язків між її компонентами, ефективність функціонування якої залежить як від кінцевої мети, до якої вона спрямована, так і від її внутрішньої структури.

Найбільш вдалою і плідною є концепція Н. Кузьміної, в якій уведено поняття «педагогічна система» і дано її визначення як «множини взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, що підпорядковані меті виховання, освіти і навчання підростаючого покоління та дорослих людей». Серед структурних компонентів педагогічної системи авторка виокремлює: 1) навчальну інформацію; 2) засоби педагогічної комунікації (методи, форми, засоби навчання і виховання); 3) учнів; 4) педагога; 5) мету. Важливим, на наш погляд, є визначення Н. Кузьміною функціональних компонентів педагогічної системи (конструктивного, комунікативного, організаційного, гностичного, проектувального або прогностичного) які розглядаються нею як зв'язки між структурними компонентами (Кузьміна, 2002, с. 10).

Систему освіти можна розглядати як відкриту тому, що в ній постійно присутній зворотний процес обміну інформацією (знаннями, когнітивними структурами) між викладачем і вихованцем, що значною мірою зумовлює появу під час цього процесу нових цілей, методів і засобів навчання. Через це відбувається зміна змісту освіти, виникає нелінійність, неврівноваженість як освітнього процесу, так і його результату, оскільки результат освітнього процесу, як правило, завжди відмінний від задумів його учасників. Крім того, тут спостерігається швидке збільшення освітнього інформаційного простору, що виводить освітню систему зі стійкої рівноваги, відкриваючи перед нею багатоваріантність вибору шляхів подальшого розвитку (Федорова, 2004, с. 24 – 25).

У контексті організації ансамблевого навчання студентів-інструменталістів ми застосовуємо системний підхід як: а) засіб наукового пізнання, який сприяє уявленню навчального народно-інструментального ансамблю як системи; б) метод дослідження процесу формування професійно-особистісних якостей студентів у системі оркестрово-

ансамблевих дисциплін, який дає змогу визначити сутність цього процесу, здійснити його структурний аналіз, встановити характер взаємодії його складових компонентів, пояснити закономірності їхнього функціонування як єдиного цілого; в) методологічний принцип, реалізація якого спрямована на системну організацію досліджуваного процесу та окремих його складових.

Розкриття особистісного творчого потенціалу та розвиток фахово необхідних якостей студентів неможливі без аксіологічного підходу в організації освітнього процесу в навчальних інструментальних ансамблях. Це обумовлене тим, що аксіологічний компонент займає особливе місце у структурі фахової діяльності педагога і складає основу для формування решти компонентів цієї системи. У цьому контексті цінності виступають духовними феноменами, які мають особистісний смисл і є орієнтирами людської поведінки та формування життєвих і професійних установок.

Аксіологічний компонент фахової підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва передбачає залучення студентів до знань про освітні цінності, які характеризують професійне становлення і самовдосконалення особистості сучасного педагога.

Цінності є основними складовими структури особистості. Вони визначають спрямованість, активність, діяльність, волю; орієнтують людину на визначені цілі та регулюють соціальну поведінку людей. Вони виявляються в особистісних установках (настановах), властивостях, якостях і відображають ставлення особистості до суспільства, природи, до самої себе.

Духовні цінності є продуктом духовної діяльності людей. Вони формують і розвивають духовний світ людини, енергетично збагачують його (знання, ідеї, ідеали, принципи, цілі тощо). Упровадження цих цінностей в освітній процес має велику соціальну значущість.

У сфері музичного мистецтва сутність, структурні й функціональні компоненти духовного потенціалу особистості ґрунтовно досліджені в наукових працях О. Олексюк, у яких розкрито зміст організаційно-методичної системи формування духовного потенціалу студентів музично-педагогічної спеціальності та визначено ціннісні пріоритети модернізації музичної освіти в Україні. На думку дослідниці, ціннісні орієнтації відіграють смислоутворюючу роль: усвідомлення значущих моментів педагогічної діяльності як цінних для себе забезпечує психологічну готовність до визначення мети й особистісного смислу цієї діяльності, до прийняття і проектування розвитку учня, формування професійного ідеалу і «Я»-концепції (Олексюк, 2004, с. 97 – 98).

Дотримуючись аксіологічного підходу в організації освітнього процесу в навчальних інструментальних ансамблях, ми маємо на меті формування у студентів-інструменталістів таких професійно-особистісних якостей, як:

1) позитивна мотивація до музично-педагогічної діяльності та ансамблевого виконавства (усвідомлення соціальної значущості роботи музиканта-педагога, можливість реалізувати свої педагогічні й музичні здібності; можливість творчого самовираження в педагогічній та

концертно-виконавській діяльності; реалізація власного творчого потенціалу в інтерпретації ансамблевих творів; актуалізація набутих на заняттях фахових дисциплін знань, умінь і навичок);

2) усвідомлення виховних функцій та художньої цінності музичного мистецтва (здатність відбирати для освітньої діяльності високохудожні твори вітчизняної і зарубіжної музики; розширення художньо-естетичного досвіду у процесі сприймання та виконання музичних творів);

3) наявність професійного ідеалу (орієнтація у навчальній діяльності на кращих виконавців-інструменталістів, музичних педагогів, керівників музичних колективів та виховання в собі відповідних якостей; саморозвиток і самовдосконалення відповідно до створеного ідеалу);

4) прагнення інтелектуального, естетичного й духовного розвитку (спрямування музично-творчої діяльності на розвиток власного духовного потенціалу; формування у студентів толерантності, духовності та ціннісних орієнтацій у сфері музичного мистецтва; стимулювання творчої самореалізації студентів у колективній музично-виконавській діяльності);

5) формування загальної та сценічної культури (культура мовлення, культура поведінки, культура одягу; культура спілкування у творчому колективі; культура поведінки в репетиційному процесі, сценічна культура й виконавська майстерність).

Отже, виходячи із специфіки функціонування навчальних народно-інструментальних ансамблів у класичних і педагогічних університетах, раціональним є застосування системного та аксіологічного підходів, що надасть змогу: 1) розкрити сутність навчального народно-інструментального ансамблю як соціально-педагогічної системи; 2) довести доцільність аксіологічного аспекту організації освітнього процесу в оркестровому та ансамблевому класах як важливого чинника формування професійно-особистісних якостей студентів-інструменталістів.

ЛІТЕРАТУРА

- Волкова, В. Н., Козлов, В. Н. (2004). *Системный анализ и принятие решений: словарь-справочник*. Москва: Высшая школа.
- Ильичев, Л. Ф., Федосеев, П. Н., Ковалев, С. М., Панов С. М. (1983). *Философский энциклопедический словарь*. Москва: Советская энциклопедия.
- Кузьмина, Н. В. (2002). *Методы системного педагогического исследования*. Москва: Нар. образование.
- Олексюк, О. М., Ткач, М. М. (2004). *Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва*. Київ: Знання України.
- Радул, В. В., Гончаренко, С. У. Дубінка, М. М. (2004). *Соціолого-педагогічний словник*. Київ: ЕксОб.
- Фёдорова, М. А. (2004). *Педагогическая синергетика как основа моделирования и реализации деятельности преподавателя высшей школы* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08). Ставрополь.

Шаповалова О. Впровадження інноваційних технологій в освіті: виклик ХХІ сторіччя, проблеми та перспективи.....	129
Ярашев С. Развитие технологической компетентности у будущих офицеров в условиях трансформации образования	133
Ярхо Т., Ємельянова Т., Легейда Д. Ключові дидактичні принципи базової математичної підготовки як чинник успішної імплементації у ЗВО трансдисциплінарної технології	135

РОЗДІЛ 4. СТРАТЕГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Батырова М. Стратегия инновационного развития коммуникативной компетентности у студентов	139
Бикова М., Проценко І. Професійна толерантність як складова педагогічної культури майбутнього педагога	141
Волошко Г. Умови організації кооперативного навчання в підготовці майбутніх педагогів	144
Генкал С. Формування біологічної компетентності у контексті продуктивного навчання учнів профільних класів	147
Гирия О. Інтегрований підхід до компетентнісної підготовки учителів хімії та біології.....	149
Гоголь Т. Інноваційні підходи у формуванні логістичних компетенцій майбутніх фахівців сфери фізичної культури та спорту	153
Hryvkova O. Incorporating the gender perspective in higher education teaching (a german case study)	156
Гузенко О., Харламенко В. Сучасні підходи до організації підвищення кваліфікації.....	158
Kozlova O., Halus O., Kozlov D. Effective methods of training future professionals at higher educational institutions	161
Коваленко Н. Дослідження чинників розвитку професійної ідентичності майбутніх вчителів	163
Кривонос О. Практичне навчання студентів як провідна умова формування їх професійних компетентностей.....	167
Малахова М. Наукові підходи в організації ансамблевого навчання студентів-інструменталістів: системний, аксіологічний	169
Марусинець М. Проблема якості освіти в структурі підготовки фахівців Австрії	173
Михайличенко І. Досвід проєктної діяльності Л. Кірдіщевої в Лебединському педагогічному училищі імені А. С. Макаренка	175
Муминова Г. Формирование творческих способностей у будущих учителей на основе акмеологического подхода.....	178
Нарбунтович Н. Диссеминация в учреждении образования как условие преодоления консервативного опыта.....	180
Осьмук Н., Швець О. Методичні засади використання онлайн-дошки при вивченні навчального курсу	183
Петренко Л. Формування дослідницької компетентності в майбутніх учителів математики	186
Петренко С.І. Сучасні тенденції підготовки вчителів інформатики: досвід зарубіжних країн	188